

*У жовтні 2019 р. виповнилося 100 років від дня народження
академіка Національної академії правових наук України,
Заслуженого працівника вищої школи України,
доктора юридичних наук,*

*професора **Павла Семеновича Матишевського** (1919—2001).*

*Відаючи данину пам'яті цієї непересічної Особистості, рідні, колеги та учні
провели кілька заходів. Видавництвом «Юрінком Інтер» було опубліковане
ювілейне видання «Павло Семенович Матишевський.*

Людина. Вчений. Педагог. До 100-річчя з дня народження».

*На юридичному факультеті Київського національного університету
імені Тараса Шевченка відбувся Круглий стіл,*

*на якому обговорювались актуальні проблеми кримінального права,
дослідженню яких П. С. Матишевський*

присвятив більш ніж пів століття свого наукового життя.

*Нижче подаються тези окремих учасників Круглого столу,
які надіслали їх до оргкомітету у письмовій формі.*

Тези друкуються в авторській редакції.

В. С. Ковальський,

доктор юридичних наук,

випускник юридичного факультету 1977 р.,

стаціонарної аспірантури 1977—1981 рр.,

президент видавничої організації «Юрінком Інтер»,

шеф-редактор газети «Юридичний вісник України»

ПАВЛО МАТИШЕВСЬКИЙ — ЯСКРАВА ЗІРКА В ПОКОЛІННІ ПЕРЕМОЖЦІВ

Кожне людське покоління лишає по собі не тільки досвід та пам'ять. Воно створює ще певну історичну трибуну, з якої сповіщає про свої долі, практики, перемоги та поразки. І, врешті-решт, така трибуна передається наступному поколінню, щоб воно теж додало свого досвіду до розуміння загальної ментальності цього і свого покоління. У роки роботи Павла Матишевського (з 1946 по 1995 рр.) на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка панувала особлива психологічна атмосфера, яку задавали яскраві представники покоління переможців у Великій Вітчизняній війні. Серед них були відомі українські вчені Аркадій Ткач, Володимир Копейчиков,

Василь Янчук, Опанас Підпригора, Василь Мунтян, Лідія Потарикіна, Василь Катрич, Сергій Макогон, Наталія Прозорова, Василь Василенко, Рахіль Синельнікова, Віталій Лісіченко. Не скажу, що це була єдина команда. Але це були яскраві постаті, на яких рівнялася вся українська правова еліта. Вони були першими практично в усьому. Теплота стосунків між ними межувала з особливою вимогливістю, принциповістю, високими фаховими стандартами. Рівно вони ставилися один до одного. І, безумовно, до студентів та до аспірантів. Як учасники війни вони були завжди в строю, в роботі, з активною життєвою позицією, де б вони не були — в студентській аудиторії, на науковій конференції, в колі своїх

друзів. Навіть мова в них була особлива. У ній відчувалася повага до життя, яке вимагало від людини тих рис, що допомагали долати проблеми і життєві скрути. А жили в той час практично всі в скруті, в певних життєвих негараздах. Пройшовши дорогами цієї війни, воїни-переможці навчилися цінувати не лише життя, а й гідність, честь, здоров'я. Павло Семенович, що після другого поранення в грудні 1941 р. був визнаний інвалідом I групи і комісований з лав Збройних Сил як непридатний до військової служби, врешті-решт, позбавився інвалідності, як він казав, «щоб не висіти на шиї в держави». Як йому це вдалося, знають лише він сам і його близькі.

Після закінчення в 1977 р. стаціонарного навчання я сам раптом опинився в аспірантурі, зовсім не будучи готовим до наукової діяльності. Хоча бажання пізнавати світ права завжди було сильним. Моя дипломна робота була визнана дисертабельною. Керівником моєї наукової роботи погодився бути саме Павло Семенович Матишевський — декан факультету, відомий учений, бойовий орденоносець, лідер свого колективу. У такої людини бути аспірантом і дуже складно, адже можна було зламатися, не витримати вимог керівника, і водночас дуже почесно, як я дізнався про це вже набагато пізніше. Чому саме Павло Семенович викликав такий інтерес у мене? Він був феноменальним лектором і енциклопедичним знавцем з філософії, психології, соціології, педагогіки. Я досить часто ставив йому запитання щодо лекцій-них матеріалів у студентській аудиторії. Він робив такі екскурси з будь-якої теми, що здавалося, наче краю знань він не мав. А потім якось спитав, чому я не беру участі в науковому студентському гуртку. І, починаючи з 3 курсу, я захопився кримінальним правом, а потім кримінологією, а з часом — теорією права та держави. Моя кандидатська дисертація на тему: «Антиобщественная направленность личности преступника и преступное поведение» була виконана під керівництвом Павла Семеновича Матишевського. А вже свою

докторську монографію «Охоронна функція права», що була виконана з теорії держави та права, я присвятив моєму вчителю — Павлу Семеновичу Матишевському.

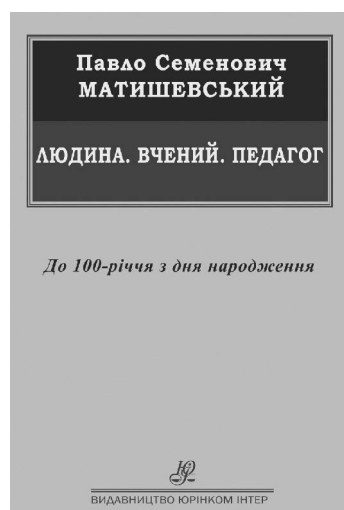
З моїм учителем у нас були різні стосунки. І не всі можна назвати радісними або світлими. Були й досить суворі розмови, відповідальні рішення. Павло Матишевський не був податливим у своїх рішеннях. Він їх приймав навіть проти якоїсь людини, але завжди йшов їй назустріч. Якою б вона не була. Підступною чи доброю, відвертою чи скритною. Була в нього така риса — оцінювати не деталі, не фрагменти, а людину, її поведінку в цілому. Тому його дуже поважали за це. Я вважаю важливим виокремити в ньому важливу рису — відданість критичному мисленню. Це те, чого не вистачає менеджерам факультету. Бо багато юристів сьогодні плутають критичне мислення зі спекулятивним мисленням, поширеним як явище або, точніше, як риса тотального пристосуванства. За часів покоління переможців цього не могло бути як факту або як явища. Бо для цього покоління пристосуванство не було притаманним.

Павло Семенович не міг терпіти загальних розмов ні про що. Усі його міркування були конкретними, предметними, іноді настановними. Тому він багато встиг зробити для факультету. І для добору кадрів, і для створення нових кафедр, і для зміцнення дисципліни. Не уявляю, як би він поставився до розформування кафедри криміналістики або формування кафедр не за предметним напрямом, а на чийсь прохання. Чи приймав би на роботу колишнього народного депутата або номенклатурного держслужбовця за його минулі заслуги. Так, як це відбувається зараз, на жаль. Особливим було ставлення Павла Матишевського до підвищення ролі юридичного факультету в самому університеті. Тоді факультет не був донором і не приносив у казну КНУ величезних коштів. Популярність юридичного фаху прийшла з часом. Проте з повагою до факультету це, як не дивно, не пов'язано. Свого часу

мені доводилося неодноразово чути, як він розмовляв із ректором, що тоді був на посаді голови Верховної Ради. І ці розмови були поважними з обох боків. Як він розмовляв з міністрами: юстиції чи освіти зокрема. Без натяку на приниження або якоїсь меншовартості. Бо на тому ж боці були такі самі, як і він, переможці Вітчизняної війни. Певною мірою вони були рівними в усьому, можливо, окрім своїх посад. І ця рівність створювала додаткові мотиви успішної роботи цілого факультету. Імовірно, кого б сьогодні не запитали про Павла Семеновича Матишевського, то, безумовно, вказали б на його принциповість і вірність критичному мисленню. На жаль, на зміну Павлу Семеновичу прийшли люди, що не сповідували чеснот покоління переможців. Настали інші часи, прийшли на факультет інші люди. Комерціалізація освіти піддала корозії і корупції юридичний фах. Про це треба говорити відкрито й чесно. Адже Павло Семенович про це знав, він про це казав тодішнім керівникам університету та факультету. За що змушений був піти, спо-

чатку в Запоріжжя, а потім — до іншого навчального закладу. Мушу розповісти й про те, як його, що є дуже дивним, лише з часом обрали до складу Національної академії правових наук України. За це має бути велика вдячність Володимирі Володимировичу Сташису, який, щойно дізнавшись про перебування Павла Семеновича Матишевського в складі Запорізького державного університету, оголосив конкурс до складу НАПрНУ. І першим голосував за свого товариша з покоління переможців. Як він соромив керівників факультету та університету за подібне приниження, яке отримав Павло Семенович Матишевський і тому змушений був шукати роботу в іншому закладі.

Проте історія все розставила по своїх місцях. Від сьогодні й надалі юридичний факультет буде святкувати всі події та дати, пов'язані зі славним ім'ям одного з кращих його представників. І всі ми маємо бути гідними юридичної школи, в якій є зірка Павла Семеновича Матишевського, провідного вченого, педагога, вчителя.

Павло Семенович Матишевський. Людина. Вчений. Педагог. До 100-річчя з дня народження: Київ: Юрінком Інтер, 2019. 404 с.

ISBN 978-966-667-750-4

Книга присвячена 100-річчю з дня народження академіка Національної академії правових наук України, Заслуженого працівника вищої школи України, доктора юридичних наук, професора Павла Семеновича Матишевського (1919—2001). В окремих її розділах наводяться спогади про П. С. Матишевського, його учнів та колег, представлені найбільш значущі наукові праці, основні роботи навчального та навчально-методичного характеру.

У додатках відтворюються копії окремих документів з особової справи працівника Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, подаються світлини.